

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TEMEL TASARIM EĞİTİMİNDE ÇİZGİ
KONUSUNDAKİ ALGILARININ İNCELENMESİ**

*ANALYSIS OF UNIVERSITY STUDENTS PERCEPTION OF LINE IN BASIC DESIGN
EDUCATION*

Yrd. Doç. Dr. Adem YÜCEL

Ordu Üniversitesi, Güzel sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü, admycl@gmail.com,
Ordu/Türkiye

Yrd. Doç. Dr. Sena SENGİR

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü,
senasengir@hotmail.com, Samsun/Türkiye

Öğr. Gör. Kemal ÖZCAN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun Meslek Yüksekokulu, Bilgisayar Teknolojileri Bölümü,
kozcan@omu.edu.tr, Samsun/Türkiye

ÖZ

Temel Tasarım Eğitimi dersi çizgi konusu üzerine öğrencilere, çizginin sanatsal öneminin algılanmasına yönelik yapılan çalışmada; öğrencilerin nitelikli çalışmalar ortaya koymalarını sağlamak amacıyla çizgi konusundaki algıları değerlendirilmiştir. Dersin işlenişi, konunun kavranması, çizgilerin yarattığı anlamlar ve karşılaşılan zorluklar konusundaki algıları ve önerileri üzerinde duran bir anket çalışması uygulanmıştır. Ordu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarımı Bölümü öğrencileriyle yapılan çalışmada yazarlar tarafından hazırlanan anket çalışması 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında öğrenim gören 60 (altmış) öğrenciye uygulanmıştır. Yanıtlar, SPSS 21.0 paket programından yararlanılarak değerlendirilmiştir. Öğrencilere uygulanan anket, temel tasarım dersinde çizgi konusuna ayrılan zaman, çizgi konusuyla ilgili verilen genel bilgiler, çizgi konusuyla ilgili ders saati dışında uygulamaya yönelik ödev yeterliliği, çizgi konusuyla ilgili sorunlar, çizgilerin anlamlarındaki öğrenci algısı, çizgi konusu ile ilgili öneriler şeklindeki başlıklara göre değerlendirilmiş, elde edilen bulgular analiz edilerek sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Temel Tasarım Eğitimi, Temel Tasarım Elemanları, Çizgi

ABSTRACT

Regarding the subtopic 'line' of the Basic Design Education course, a study was conducted evaluating the perception of this artistic theme, in order to ensure that the students would demonstrate qualified work. The survey evaluated the perception of the course, its comprehension, meanings of the line, and its challenges. The aim was to enable the students to demonstrate qualitative work on the perception of the artistic theme 'line' as a basic design element. The study conducted with the students of Ordu University's Faculty of Fine Arts Graphic Design Department, 60 (sixty) students of the academic year 2017-2018 were asked to fill out a questionnaire prepared by the authors. The responses were evaluated using the SPSS 21.0 package program. The questionnaire was evaluated under these specific titles: Time allocated to the subtopic 'line' during the Basic Design course, general information about line, adequacy of homework for application outside class hours, problems related to line, students' perception of the meaning of line, and suggestions for the subtopic.

Keywords: Basic Design Education, Basic Design Elements, Line

1. GİRİŞ

20. yüzyılda toplumsal, ekonomik, politik, teknolojik, endüstriyel ve kültürel bazı değişimler dolayısıyla insanın hem insanla hem de çevresiyle iletişim ve etkileşimi değişime uğramıştır. Bu değişimler kapsamında üretimlerin estetik kaygıdan uzak oluşu, bazı sanat hareketlerinin doğmasına yol açarak; yeni bir sanat eğitimi anlayışı, sanatla gündelik yaşam uzlaşması, ve yaratıcılık içeren üretimler gibi bazı gereklilikleri elzem kılmıştır (Çellek ve Sağocak, 2014).

Avrupa'da 1919'da kurulan Bauhaus Tasarım Okulu tasarımın öğretilebileceğini öne sürmekteydi. Bu okul 'sanatçının yaratıcı düşüncesiyle', 'zanaatçının pratik becerisini' bir araya getirerek yeni bir tasarım anlayışı oluşturmayı hedeflemiştir (Bayer, 1952). Bu tasarım anlayışındaki ilke ve yöntemler, temel tasarım dersinde hayata geçirilmiştir (Bayraktar, Tamer, Tekel vd., 2012). Yani Avrupa'daki birçok kurum gibi Bauhaus da tasarım eğitimine gelecek olan yeni soluğun dönüm noktası olmuştur ki tasarımla ilgili alanların başlangıç dersi niteliğindeki bu ders 'temel tasarım' adıyla yaygın olarak okutulmaktadır. Temel Tasarım Eğitimi dünyada Bauhaus ekolünü baz alan içerikleriyle sanat ve tasarımın özünü oluşturmaktadır denilebilir (Çellek ve Sağocak, 2014).

Sanat eğitiminin temeli niteliğindeki Temel Tasarım Eğitimi, teorik bilgiler ve pratik uygulamaları içeren görsel hafızamızın yeniden inşası niteliğinde yaratıcı çalışmalar odaklı, aktif çalışma ve derin bir zihinsel etkinliği gerektiren bir içeriğe sahiptir.

Tasarım altyapısındaki görsel alfabenin geliştirilmesini zorunlu kılan ve görme, algılama, yorumlama sürecinde göz, zihin, el koordinasyonunu gerektiren temel tasarım eğitimi, temel tasarım ilke ve elemanlarının kusursuz organizasyonunda hayat bulur. Temel Tasarım Eğitimi sürecinde oluşan ürünler öğrencilerin yaratıcı eğilimlerini ifade ettiğinden, yaratıcı düşüncenin geliştirilmesi temel tasarım eğitiminin de öncülüdür (Bayraktar, Tamer, Tekel vd., 2012).

Temel tasarım eğitimi sayesinde artık tasarımlama işlemi bir düzen ve sistem dahilinde belli kaideler güdülerek yaratıcılık odaklı planlanmaya başlanmıştır. Bu sistemi temel tasarım elemanları (nokta, çizgi, doku, düzlem, biçim, renk, hacim...) ve temel tasarım ilkeleri (tekrar, ritim, denge, simetri, zıtlık, birlik...) oluşturmaktadır. Tasarımlama işleminde bu eleman ve ilkelerin biri ya da birkaçı oran-orantı, ölçü ve modülasyon eşliğinde beraber kullanılarak dengeli bir kompozisyon oluşturulması hedeflenmektedir.

Tasarımda çizgi, bir temel tasarım elemanı olarak önemli bir yer tutmaktadır. İlk çağ resimlerinden bugüne kadar çizgi her zaman anlatımın başat bir öğesi olmuş, sanatsal iletişime yön vermiştir. Çocuklukta karalama dönemiyle başlayan çizme eylemi birçok sanat eserinde de çalışmanın iskeletini oluşturmaktadır. Doğaya bakacak olursak yine çizgi algısını her yaprakta, dalda, ufukta, toprakta... görmekteyiz. Çevremizde de uzun ve ince binaların uzaktan algılanışı, direkler, teller hep çizgi yanılması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çizgiyi tanımlayacak olursak basitçe hareket halindeki noktalar birleşimi diyebiliriz. Dinamik etkisiyle gözlerimizi sürekli hareket ettiren çizgiler aracılığı ile gözümüz imgenin içine, dışına ve çevresine yönelir. Çizgiye herhangi bir şeyin bıraktığı iz de denilebilir. Kalem, jilet, yavaş giden bir salyangoz... buna örnek verilebilir (Öztuna, 2008).

Kinetik yapıdaki çizgi özellikle perspektifte de ön planda olup, aynı zamanda psikolojik farklı anlamları da barındırır. Çünkü bir dışa vurum unsurudur. Bu nedenle insani birçok duygunun tezahürü olmaktadır. Özkartal'ın da dediği gibi "Değişik çizgilerin yarattığı farklı anlamlar vardır, mesela katı malzemedeki kırık çizgiler kararsızlık ve ölümsüzlük ifade eder, yükselen çizgiler devamlılık azamet ve kudret ifade ederler, yuvarlak çizgiler esneklik çoğalma duygusu genişlik ifade ederler, oval çizgiler iyilik devamlılık yaratıcılık ifade ederler, merkezi yanında biçimsel olmayan çizgiler esneklik gelişme hareketlilik ifade ederler, merkezi ortada biçimsel olan çizgiler beraberlik denge aşırı uygunluk ve simetri ifade ederler, belli bir merkezde toplanan kırık çizgiler heyecan patlama duygusu ifade ederler, bir noktadan dağılan düz çizgiler umut etme yükselme ifade ederler, meyilli olarak birbirini kesen çizgiler çatışma şiddet duygusu ifade ederler, yatay çizgiler sükûnet ve huzur ifade ederler, bir noktadan çıkan çizgiler radyasyon titreşim kuvvet ifade ederler, bir noktaya doğru giden çizgiler dikkat çekme şoke etme etkilemeyi ifade ederler, bir merkezden çıkan eğri çizgiler ritim beraberlik çekicilik ifade ederler, aşağıya doğru akan eğri çizgiler ritim beraberlik çekicilik ifade ederler, birbirini destekleyen kırık çizgiler emniyet güven ve güçlülük ifade ederler, ölçülü eğri çizgiler kişi üzerinde yumuşak etki bırakırlar ve neşe duygusu verirler" (2009).

Bu bilgiler ışığında temel tasarım elemanlarından olan ve tasarımın temelini oluşturan çizgi kavramı çalışmamızda incelenmiştir. Bu araştırmada temel tasarım ders içeriğindeki çizgi konusuna dikkat çekerek

konunun önemini ortaya koymayı hedeflemiştir. Böylece öğrencilerin temel tasarım dersi çizgi konusu hakkındaki algılarının tespit edilmesi konusunda veri sağlanması amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmada kullanılan yöntemler ele alınmıştır. Araştırmanın modeli, ana kitlesi ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesine yer verilmiştir.

2.1. Evren ve örneklem

Araştırmanın evrenini Ordu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarımı Bölümünde öğrenim gören 85 öğrenciden gönüllü olarak çalışmaya katılan toplam 60 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmamız, örneklem grubumuzdaki öğrencilerin kendilerine yöneltilen anket maddelerine kendi özgür iradeleriyle ve objektif olarak yanıt verdiklerini varsaymaktadır.

2.2. Araştırmanın Modeli

Güzel sanatlar Fakültesi Grafik Tasarımı Bölümü öğrencilerinin temel tasarım dersi çizgi konusu hakkındaki algılarının tespit edilmesi konusunda veri sağlanması amacı taşıyan bu araştırmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama çalışmaları ana kitle içerisinde seçilen bir örnekleme yürütülen böylece ana kitlenin de görüşlerini betimlemeyi sağlayan araştırmalardır. Bu çalışmamızdaki amaç araştırma konusuna ait durumu betimlemek ve ana kitleyle ilgili çıkarımlarda bulunabilmektir (Creswell, 2014).

2.3. Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Güzel sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümünde 1, 2 ve 3. sınıflarda öğrenim gören 60 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlere (Tablo-1), yaşlara (Tablo-2) ve sınıflara (Tablo-3) göre dağılımı aşağıda verilmiştir.

Tablo 1: Grubun cinsiyete ait frekans ve yüzde değerleri

	Cinsiyet	
	n	%
Erkek	20	33,3
Kadın	40	66,7
Toplam	60	100

Tablo 2: Grubun yaşa ait frekans ve yüzde değerleri

	Yaş	
	n	%
18-20	41	68,3
21-25	17	28,3
26-30	2	3,4
Toplam	60	100

Tablo 3: Grubun sınıfa ait frekans ve yüzde değerleri

	Sınıf	
	n	%
1.	13	21,7
2.	22	36,6
3.	25	41,7
Toplam	60	100,0

Tablo 1’de görüldüğü gibi, örneklemin cinsiyete göre dağılımı sırasıyla erkek (n=20, f= %33,3), kadın (n=40, f= %66,7) şeklindedir. Katılımcıların yaşa göre dağılımı sırasıyla Tablo 2’de şöyle verilmiştir; 18-20 yaş (n=41, f=%68,3), 21-25 yaş (n=17, f=%28,3), 26-30 yaş (n=2, f=%3,4). Tablo 3’ de ise sınıfa göre dağılımı sırasıyla 1. sınıf (n=13, f=%21,7), 2. sınıf (n=22, f=%36,6) ve 3. sınıf (n=25, f=%41,7) şeklindedir.

2.4. Veri Toplama Araçları

2.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından hazırlanan formdur. Katılımcıların cinsiyeti, yaşı, sınıfı, öğrenim gördükleri bölüm gibi demografik değişkenleri belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

2.4.2. Kullanılan Ölçme Aracı

Çalışmada veri toplama aracı olarak Beyoğlu ve Akyürek tarafından geliştirilen ve “Resim Anasanat Atölye Dersi Öğrencilerinin Resimde Mekân Konusuna İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi” makalesinde (2017) kullanılan “Resim dersinde Resimde Mekan Ölçeği”nden esinlenerek yazarlar tarafından hazırlanan “Temel Tasarım Dersi Çizgi Konusu Anketi” kullanılmıştır. Anket; her bir maddesine “Hiçbir zaman”, “Nadiren”, “Çoğu zaman” ve “her zaman” şeklinde cevap verilen 4’lü likert tipinde hazırlanmış 40 maddeden oluşmaktadır.

Anket, Çizgi konusuna ayrılan zaman (1-2), Temel Tasarım dersinde Çizgi konusuyla ilgili verilen genel bilgiler (3-8), Çizgi konusuyla ilgili ders saati dışında uygulamaya yönelik ödev yeterliliği (9-12), Çizgi konusuyla ilgili sorunlar (13-20), Çizgilerin anlamlarındaki öğrenci algısı (21-36) ve Çizgi konusu ile ilgili önerilere (37-40) ait sorular şeklinde alt boyutlarından oluşmaktadır.

3. BULGULAR

Ordu Üniversitesi Güzel sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümünde 1, 2. ve 3. sınıflarda öğrenim gören 60 öğrencinin anket sorularına verdikleri cevaplar aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Aşağıdaki tablolarda Çizgi konusuna ayrılan zaman (Tablo 4), Temel Tasarım dersinde Çizgi konusuyla ilgili verilen genel bilgiler (Tablo 5), Çizgi konusuyla ilgili ders saati dışında uygulamaya yönelik ödev yeterliliği (Tablo 6), Çizgi konusuyla ilgili sorunlar (Tablo 7), Çizgilerin anlamlarındaki öğrenci algısı (Tablo 8) ve Çizgi konusu ile ilgili önerilere (Tablo 9) ait tablolarda öğrencilerin cevapları ve bunlara ait frekans ve yüzdeler bulunmaktadır.

Tablo 4 : Çizgi konusuna ayrılan zaman

	Hiçbir Zaman		Nadiren		Çoğu Zaman		Her Zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Temel Tasarım dersinde “Çizgi” konusuna teorik ders saati ayrılıyor	12	20	12	20	15	25	21	35
Temel Tasarım dersinde “Çizgi” konusuna uygulamalı ders saati ayrılıyor	2	3	12	20	16	27	30	50

Çizgi konusuna ayrılan zaman alt boyutunda (1-2. sorular), öğrencilerin ortalama olarak yaklaşık %70’i çizgi konusuna uygulamada daha fazla olmak üzere teorik ve uygulamalı olarak zaman ayrıldığı düşüncesindedir.

Tablo 5 : Temel Tasarım dersinde Çizgi konusuyla ilgili verilen genel bilgiler

	Hiçbir Zaman		Nadiren		Çoğu Zaman		Her Zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Temel Tasarım dersinde “Çizgi” konusuna temel tasarım ilkeleri arasında yer veriliyor	0	0	4	6	25	42	31	52
Çizgiyi oluşturan elemanlar hakkında bilgi veriliyor	0	0	9	15	23	38	28	47
Çizgi çeşitleri hakkında bilgi veriliyor	1	2	8	13	23	38	28	47
Çizginin psikolojik yansımaları hakkında bilgi veriliyor	9	15	19	32	17	28	15	25
Sanatçı eserlerinde çizginin kullanımı hakkında bilgi veriliyor	2	3	19	32	20	33	19	32
Çizgi konusunun sanat akımlarına yansımaları hakkında bilgi veriliyor (özellikle op sanatı hakkında)	6	10	11	18	20	33	23	39

Temel Tasarım dersinde Çizgi konusuyla ilgili verilen genel bilgiler alt boyutunda (3-8. sorular), Çizgi konusunun temel tasarım ilkeleri kapsamında ele alınması, çizgiyi oluşturan elemanlar ve çizgi çeşitleri ortalama olarak yaklaşık %88 civarında algılanmaktayken, çizginin psikolojik yansımaları ve sanatçı eserlerinde çizginin kullanımı ortalama yaklaşık %59, çizgi konusunun sanat akımlarına yansımaları hakkındaki konuların işlenişinin ise yaklaşık %72 civarlarında çoğu zaman ve her zaman ifadelerine yansıdığı görülmektedir. Bu oranlarla çizgi konusunda verilen genel bilgilerin yeterliliği ortaya çıkmakta olup çizginin psikolojik yansımaları ve sanatçı eserlerinde çizginin kullanımı konularındaki algının diğer alt boyut maddelerine göre daha düşük bir algıda olduğu görülmektedir.

Tablo 6 : Çizgi konusuyla ilgili ders saati dışında uygulamaya yönelik ödev yeterliliği

	Hiçbir Zaman		Nadiren		Çoğu Zaman		Her Zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Çizgi konusuna yönelik ders saati dışında uygulamaya yönelik ödev/proje veriliyor	5	8	7	12	19	32	29	48
Çizgi konusunun temel tasarım ders içeriğindeki önemi hakkında bilgiler veriliyor	2	3	6	10	20	33	32	54
Konu ile ilgili zaman derste yetmediği için ödev veriliyor	5	8	10	17	17	28	28	47
Konu ile ilgili ödev öğrendiklerimi pekiştirmemi sağlıyor	7	12	6	10	19	32	28	46

Çizgi konusuyla ilgili ders saati dışında uygulamaya yönelik ödev yeterliliği alt boyutunda (9-12. sorular), öğrencilerin, konu ile ilgili zaman derste yetmediği için ödev verilmesi, konunun önemi, konu ile ilgili ödevin öğrendiklerini pekiştirmesi gibi durumlara bakıldığında ortalama olarak yaklaşık %80 civarlarında çoğu zaman ve her zaman ifadelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu bağlamda büyük çoğunluğun algısı konu işleniş sonrası uygulamaların yeterli miktarda olduğunu göstermektedir.

Tablo 7 : Çizgi konusuyla ilgili sorunlar

	Hiçbir Zaman		Nadiren		Çoğu Zaman		Her Zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Çizgi konusuna yönelik uygulamada sorun yaşıyorum	22	37	24	40	8	13	6	10
Çizgi konusuna yönelik çizginin psikolojik anlamlarını anlamakta sorun yaşıyorum	23	38	23	38	12	20	2	4
Çizgi konusuna yönelik çizgi-yüzey ilişkisi uyumunda sorun yaşıyorum	27	45	23	38	9	15	1	2
Çizgi konusuna yönelik çizgi-nokta ilişkisi uyumunda sorun yaşıyorum	33	55	21	35	5	8	1	2
Çizgi konusuna yönelik çizgi-yön ilişkisi uyumunda sorun yaşıyorum	34	57	19	32	5	8	2	3
Çizgi konusuna yönelik çizgi-doku ilişkisi uyumunda sorun yaşıyorum	33	55	23	38	2	3	2	4
Çizgi konusuna yönelik perspektif kullanımında sorun yaşıyorum	30	50	25	42	3	5	2	3
Çizgi konusu ile ilgili yeterli bilgi verilmediğini düşünüyorum	38	63	11	18	9	15	2	4

Çizgi konusuyla ilgili sorunlar alt boyutunda (13-20), öğrencilerin çizgi konusuna yönelik uygulamada sorun yaşaması, çizginin psikolojik anlamlarını anlamakta sorun yaşaması ve çizgi-yüzey, nokta, yön, doku, perspektif kullanımında sorun yaşaması algısı ortalama yaklaşık %80'i gösterdiği saptanmış olup hiçbir zaman, nadiren gibi ifadelerle görüşlerini ifade etmişlerdir. Bu bilgiler doğrultusunda öğrenciler, temel tasarım elemanlarından çizginin kompozisyonel anlamda kullanımında diğer temel tasarım elemanlarıyla ilişkilendirmede zorluk yaşadıkları algısını ifade etmişlerdir. Çizgi konusu ile ilgili yeterli bilgi verilmediği algısı maddesi ise ortalama yaklaşık %18 çoğu zaman ve her zaman ifadelerinde algılanmıştır. Bu da çoğunluğun çizgi konusu üzerinde yeterince durulduğunu göstermekte ve algılandığının ortaya çıktığını ifade etmektedir.

Tablo 8 : Çizgilerin anlamlarındaki öğrenci algısı

	Hiçbir Zaman		Nadiren		Çoğu Zaman		Her Zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kırık çizgiler kararsızlık ve ölümsüzlüğü çağrıştırıyor	25	41	16	27	13	22	6	10
Kesen çizgiler çatışma ve şiddet duygusunu çağrıştırıyor	17	28	16	27	16	27	11	18
Yükselen çizgiler devamlılık ve kudreti çağrıştırıyor	3	5	12	20	28	47	17	28
Yatay çizgiler sükunet ve huzuru çağrıştırıyor	13	22	13	22	20	33	14	23
Yuvarlak çizgiler esneklik, çoğalma duygusu ve genişliği çağrıştırıyor	6	10	16	26	19	32	19	32
Bir noktadan çıkan çizgiler radyasyon, titreşim ve derinliği çağrıştırıyor	7	12	14	23	18	30	21	35
Oval çizgiler bana iyilik, devamlılık ve yaratıcılığı çağrıştırıyor	13	22	17	28	19	32	11	18

Bir noktaya doğru giden çizgiler dikkat çekme ve etkilemeyi çağrıştırıyor	4	7	11	18	13	22	32	53
Merkezi yanda biçimsel olmayan çizgiler esneklik ve hareketliliği çağrıştırıyor	7	12	13	22	21	35	19	32
Aşağı doğru akan eğri çizgiler bana ritim, beraberlik ve çekiciliği çağrıştırıyor	6	10	10	17	20	33	24	40
Merkezi ortada biçimsel olan çizgiler bana beraberlik ve simetriyi çağrıştırıyor	7	12	9	15	14	23	30	50
Aşağı doğru akan eğri çizgiler bana ritim ve çekiciliği çağrıştırıyor	4	7	15	25	22	37	19	32
Belli bir merkezde toplanan kırık çizgiler bana patlama duygusunu çağrıştırıyor	1	2	13	22	19	32	27	44
Birbirini destekleyen kırık çizgiler bana emniyet, güven güçlülüğü çağrıştırıyor	7	12	15	25	19	32	19	31
Bir noktadan dağılan düz çizgiler bana umut etme ve yükselmeyi çağrıştırıyor	7	12	17	28	18	30	18	30
Ölçülü eğri çizgiler yumuşaklık ve neşe duygusunu çağrıştırıyor	8	13	17	28	16	27	19	32

Çizgilerin anlamlarındaki öğrenci algısı alt boyutuna (21-36. sorular) verilen cevaplarda öğrenciler; Kırık çizgiler kararsızlık ve ölümsüzlüğü çağrıştırıyor, kesen çizgiler çatışma ve şiddet duygusunu çağrıştırıyor ortalama yaklaşık %38 iken yükselen çizgiler devamlılık ve kudreti çağrıştırıyor, yatay çizgiler sükunet ve huzuru çağrıştırıyor, yuvarlak çizgiler esneklik, çoğalma duygusu ve genişliği çağrıştırıyor, bir noktadan çıkan çizgiler radyasyon, titreşim ve derinliği çağrıştırıyor, oval çizgiler bana iyilik, devamlılık ve yaratıcılığı çağrıştırıyor, bir noktaya doğru giden çizgiler dikkat çekme ve etkilemeyi çağrıştırıyor, merkezi yanda biçimsel olmayan çizgiler esneklik ve hareketliliği çağrıştırıyor, aşağı doğru akan eğri çizgiler bana ritim, beraberlik ve çekiciliği çağrıştırıyor, merkezi ortada biçimsel olan çizgiler bana beraberlik ve simetriyi çağrıştırıyor, aşağı doğru akan eğri çizgiler bana ritim ve çekiciliği çağrıştırıyor, belli bir merkezde toplanan kırık çizgiler bana patlama duygusunu çağrıştırıyor, birbirini destekleyen kırık çizgiler bana emniyet, güven güçlülüğü çağrıştırıyor, bir noktadan dağılan düz çizgiler bana umut etme ve yükselmeyi çağrıştırıyor, ölçülü eğri çizgiler yumuşaklık ve neşe duygusunu çağrıştırıyor maddeleri ortalama yaklaşık %66'ın üzerinde algılanmıştır. Çizgilerin anlamlarındaki öğrenci algılarının yüzde oranlarına verdikleri cevaplar doğrultusunda olumsuz ifadeleri temsil eden algılar (kararsızlık, çatışma, şiddet) daha düşük oranlarda karşımıza çıkarken, çizgilerin çağrışım yaptığı olumlu ifadelerde (kudret, huzur, esneklik, çoğalma, iyilik, devamlılık...) yüzde oranlarının daha yüksek oranlarla algılandığı görülmüştür.

Tablo 9 : Çizgi konusu ile ilgili öneriler

	Hiçbir Zaman		Nadiren		Çoğu Zaman		Her Zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Her bir çizgi çeşidi için farklı çalışma yapılmasının konuyu daha iyi anlamak açısından faydalı olacağını düşünüyorum	6	10	14	23	12	20	28	47
Çizgiyle ilgili sanat akımları hakkında bilgi verilip benzer bir uygulama yapılmasının o akımı anlamak açısından faydalı olacağını düşünüyorum	2	3	12	21	23	38	23	38
Çizgi konusu ile ilgili günlük yaşamdan kesitler alınarak çalışmalar yapılmasının faydalı olacağını düşünüyorum	3	5	14	23	19	32	24	40
Seçmeli ders olarak "Çizgi" dersi konulmasının faydalı olacağını düşünüyorum	18	30	14	23	8	14	20	33

Çizgi konusu ile ilgili öneriler (37-40. Sorular) alt boyutunda öğrenciler; Her bir çizgi çeşidi için farklı çalışma yapılmasının konuyu daha iyi anlamak açısından faydalı olacağı düşüncesi, Çizgiyle ilgili sanat akımları hakkında bilgi verilip benzer bir uygulama yapılmasının o akımı anlamak açısından faydalı olacağı düşüncesi ve Çizgi konusu ile ilgili günlük yaşamdan kesitler alınarak çalışmalar yapılmasının faydalı olacağı düşüncesi ifadelerine yönelik cevaplarının ortalama yaklaşık %75 civarında olduğu görülürken, seçmeli ders olarak "Çizgi" dersi konulmasının faydalı olacağını düşünüyorum sorusuna ortalama %45 olarak ifade ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin bu ifadeleri doğrultusunda ele alınan önerilerde çizgi konusunun işlenişine ek olarak konunun birçok boyutuyla ele alınması gerekliliği (sanat akımlarıyla ilişkilendirme, benzer uygulamalardan kesitler yapılması, günlük yaşamdan alıntılarla ele alınması) dersin daha kapsamlı ve yeterli kılınacağı algısını ortaya çıkarmaktadır.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırma çizgi konusunun sanatsal ve tasarımsal öneminin algılanmasını vurgulamak amaçlıdır. Anket uygulanan ve bu sayede temel tasarım dersine ve özellikle çizgi konusuna farklı açılardan bakmaları sağlanmış öğrencilerin verdikleri cevapların analizinde çizgi konusuna yönelik algıları tespit edilmiştir. Bulgular bölümünde bu algıların yüzdeleri açıklanmış olup, öğrencilerin çizgi konusuna bakışları yorumlanmıştır.

Sanat çalışmalarında önemli bir yeri olan çizginin, gözle görünen gerçeği algılamada, grafiksel düşünceleri temsil etmede, temel tasarım dersi için düşüncelerin kompozisyona dönüşmesinde ve tasarımın kurgusunda büyük bir yer kapladığı görülmektedir. Temel tasarım eleman ve ilkeleri ekseninde ele alınan çizgi, detaylı analizler gerektiren algısal eğilimleri ve anlamları bakımından çalışmaların bilinçli bir şekilde kompozisyon edilmesi ve öğrencilerin bu konuyu titizlikle ele almaları gerekliliğini ortaya koymaktadır. Temel tasarım eğitiminde çizgi konusu detayları ve işleniş biçimi her yönüyle irdelenmeli ve öğrenci algılarını ortaya koyacak şekilde sanatsal ifadelerle pekiştirilmelidir.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin eğitimini aldıkları temel tasarım dersinde çizgi konusu üzerindeki verilerde karşımıza çıkan farklılıklar grafik tasarımı alanında çizginin algısal ve ifade sel gücündeki değişimleri de ortaya koymaktadır.

Grafik tasarımı bölümü Temel Tasarım eğitiminin devamında çizgi konusu bir süreç olarak diğer alan derslerinde de ifade sel ve algısal gücü sembolize ettiği değerlerle birlikte devam ettirilmeli ve hatırlatılmalıdır. Bu sebepten dolayı öğrencilerin algılarına yönelik bireysel çalışmalar yapılarak değerlendirmek, daha detaylı ve kapsamlı şekilde öğretilmesi yönünde çalışmalar yapmak önem arz etmektedir.

Araştırma sonuçları da bu düşünceyi destekleyecek birtakım bulguları ortaya koymaktadır. Buna göre temel tasarım dersi alan grafik tasarımı öğrencileri için çizgi iyi düşünülmesi ve algılanması gereken birçok özelliğe sahip bir eleman ve güçlü bir ifade biçimi olarak yorumlanmaktadır. Temel tasarım eğitimi dersinde çizgi konusu üzerine öğrencilere, görsel anlamda aldıkları eğitimi; teorik, araştırma, tartışma ve sergilerle desteklenen iyi gözlemlenerek analiz edilen etütlerle çözüme kavuşturan sanatsal kaygı ve altyapının oluşturulduğu çalışma yöntemleriyle beslenmesi gerekliliği önerilebilir.

Araştırmacıların temel tasarım dersine konu olan özellikle sanata yön veren temel ilke ve elemanları içinde barındıran konulara derinlemesine el atması böylece konu anlatımı ve eğitim süreci ardından öğrenci algılarına yönelik ölçme ve değerlendirmelerini iyi analiz edebilecek çalışmalara yer vermeleri önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Bayer, H. (1952). Bauhaus1919-1928, ed. Herbert Bayer, Walter Gropius and Ise Gropius, C.T. Branford Co., Boston.
- Bayraktar, N., Tamer, N. G., Tekel, A. (2012). Görsel Eğitimde Yaratıcılık ve Temel Tasarım, Nobel Yayın, Ankara.
- Beyoğlu, A. & Akyürek M. (2017) “Resim Anasanat Atölye Dersi Öğrencilerinin Resimde Mekân Konusuna İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 6, Sayı 1: 139-158.
- Creswell, J. W. (2014). Araştırma Deseni (Çev.:Ed. S. B. Demir). Eğiten Kitap, Ankara.
- Çellek, T. & Sağocak, A. M. (2014). Temel Tasarım Sürecinde Yaratıcılık, Grafik Tasarım Yayıncılık, İstanbul.
- Özkartal, M. (2009). “Resim Sanatında Çizgi ve Çizgi Ritmi Üzerine”, Sanat ve Tasarım Dergisi, 4, Aralık: 55-72.
- Öztuna, H. Y. (2008). Görsel İletişimde Temel Tasarım, Tibyan Yayıncılık, İstanbul.